

(กสม. แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 18/2566)

กสม. ชี้ คณะวิจิตรศิลป์ มข. ขวางการเข้าใช้พื้นที่หอศิลป์วัฒนธรรมในการจัดแสดงผลงานศิลปะของนักศึกษา
กระทบต่อเสรีภาพทางวิชาการ

- ขงข้อเสนอแนะถึงนายกรัฐมนตรี แก้ไขร่างกฎกระทรวงกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษ
ที่มีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ ให้เอื้อต่อการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดมากกว่ามุ่งลงโทษ

วันที่ 19 พฤษภาคม 2566 เวลา 10.30 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และ นายภาณุวัฒน์ ทองสุข ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ครั้งที่ 18/2566 โดยมีวาระสำคัญดังนี้

1. กสม. ชี้ คณะวิจิตรศิลป์ มข. ไม่แจ้งผลการพิจารณาคำขอใช้พื้นที่หอศิลป์วัฒนธรรม และ
ขัดขวางไม่ให้นักศึกษาเข้าใช้พื้นที่ในการจัดแสดงผลงานศิลปะ เป็นการละเมิดเสรีภาพทางวิชาการ

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า จากกรณีนักศึกษาสาขาวิชา
สื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ขอใช้พื้นที่หอศิลป์วัฒนธรรมเพื่อ
จัดแสดงผลงานศิลปะนิพนธ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 แต่คณะวิจิตรศิลป์ไม่พิจารณาอนุญาตให้ใช้พื้นที่ และ
ต่อมาคณบดีคณะวิจิตรศิลป์ ได้แจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับนักศึกษาและ
อาจารย์ที่ร่วมกันเข้าไปในหอศิลป์วัฒนธรรมในความผิดฐานร่วมกันบุกรุก กระทั่งพนักงานสอบสวนได้
ออกหมายเรียกให้นักศึกษาและอาจารย์เข้ารับทราบข้อกล่าวหา เหตุเกิดระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือน
พฤศจิกายน 2564 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เห็นว่า การขัดขวางไม่ให้นักศึกษาแสดง
ผลงานศิลปะในพื้นที่หอศิลป์วัฒนธรรม และการแจ้งความดำเนินคดีดังกล่าวอาจขัดต่อหลักเสรีภาพ
ทางวิชาการ จึงมีมติหีบยกตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560

กสม. ได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้ว
เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง
และสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ได้รับรองสิทธิของบุคคลที่จะมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง
และมีเสรีภาพในการแสดงออก รวมถึงมีเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและ
ความคิดเห็นทุกประเภทโดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ ไม่ว่าด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์
ในรูปศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก

จากการตรวจสอบปรากฏข้อเท็จจริงว่า เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2564 ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร
ศิลปบัณฑิต สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ ได้มีหนังสือถึงคณะวิจิตรศิลป์เพื่อขอใช้พื้นที่
หอศิลป์วัฒนธรรมให้นักศึกษาจัดแสดงผลงานและให้อาจารย์ประจำสาขาวิชาตรวจให้คะแนน โดยกำหนด
จัดแสดงผลงานระหว่างวันที่ 16 – 22 ตุลาคม 2564 ซึ่งในขั้นตอนการพิจารณาก่อนมีคำสั่งอนุญาตหรือ

ไม่อนุญาตให้ใช้พื้นที่ คณะกรรมการดำเนินงานหอศิลป์วัฒนธรรมได้มีหนังสือขอให้นักศึกษาจัดส่งรายละเอียดผลงานศิลปะและเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมอีกหลายครั้ง แต่ยังไม่พิจารณาว่าจะอนุญาตหรือไม่ โดยในการขอใช้พื้นที่ของนักศึกษาได้มีการระบุระยะเวลาในการขอใช้พื้นที่ไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรศิลปบัณฑิต ได้มีหนังสือสอบถามผลการพิจารณาและขอให้แจ้งผลอย่างเร่งด่วน เพื่อให้นักศึกษาได้จัดเตรียมติดตั้งผลงานให้ทันตามกำหนดระยะเวลา นอกจากนี้ การที่คณะวิจิตรศิลป์ ได้ลือลือประตู่รั้ว ประตูทางเข้า และตัดน้ำตัดไฟ ส่งผลเป็นการขัดขวางไม่ให้นักศึกษาเข้าไปใช้พื้นที่หอศิลป์วัฒนธรรม ทั้งที่เคยเปิดให้อาจารย์และนักศึกษาเข้าไปปฏิบัติงานได้เป็นการทั่วไป จนนำไปสู่เหตุการณ์ที่อาจารย์และนักศึกษาต้องตัดโซ่ลือลือประตู่รั้วและประตูทางเข้าเพื่อเข้าไปใช้พื้นที่ และเป็นที่มาของการแจ้งความดำเนินคดีกับอาจารย์และนักศึกษาซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น การที่คณะวิจิตรศิลป์ โดยคณะกรรมการฯ ไม่แจ้งผลการพิจารณาให้นักศึกษาทราบในเวลาอันสมควร และขัดขวางไม่ให้อาจารย์และนักศึกษาเข้าไปใช้พื้นที่หอศิลป์วัฒนธรรมในการจัดแสดงผลงานศิลปะ จึงกระทบต่อเสรีภาพทางวิชาการอันเป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

อย่างไรก็ดี แม้ว่าท้ายที่สุดนักศึกษาจะสามารถเข้าไปจัดแสดงผลงานศิลปะในหอศิลป์วัฒนธรรม และผลการศึกษาผ่านการรับรองจากคณะวิจิตรศิลป์ อันถือได้ว่ามีการแก้ไขปัญหอย่างเหมาะสมแล้ว แต่เมื่อพิจารณาขั้นตอนการพิจารณาคำขออนุญาตใช้พื้นที่หอศิลป์วัฒนธรรมของคณะวิจิตรศิลป์ การขอใช้พื้นที่ไม่ได้มีการกำหนดรายละเอียดหรือหลักเกณฑ์ให้ผู้ขอใช้พื้นที่ต้องจัดส่งเอกสารหลักฐานประกอบการขออนุญาตไว้ให้ชัดเจน และไม่มีการแจ้งมาตรการว่าหากผู้ยื่นคำขออนุญาตใช้พื้นที่ไม่จัดส่งเอกสารดังกล่าวจะมีผลต่อการพิจารณาอนุญาตอย่างไร รวมทั้งไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการพิจารณาคำขอที่ชัดเจน แต่ให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการฯ เพียงฝ่ายเดียว จึงอาจทำให้การพิจารณาคำขอล่าช้าไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาในการขอใช้พื้นที่ และอาจส่งผลให้มีการใช้ดุลพินิจที่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ขอใช้พื้นที่เกินความจำเป็น

สำหรับประเด็นที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่แจ้งความเพื่อให้ดำเนินคดีกับอาจารย์และนักศึกษาที่ร่วมเข้าไปในพื้นที่หอศิลป์วัฒนธรรมในความผิดฐานร่วมกันบุกรุกและทำให้เสียทรัพย์นั้น เป็นคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของพนักงานอัยการซึ่งอยู่ในขั้นตอนเรียกหลักฐานเพิ่มเติม หากอาจารย์และนักศึกษาที่ถูกดำเนินคดีเห็นว่าตนเองถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ก็สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2566 จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะไปยังผู้บริหารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้ใช้ความระมัดระวังในการใช้ดุลพินิจที่อาจกระทบต่อเสรีภาพทางวิชาการ และให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยคณะวิจิตรศิลป์ ปรับแก้ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศเกี่ยวกับขั้นตอนในการขอใช้พื้นที่หอศิลป์วัฒนธรรมเพื่อจัดแสดงผลงานของนักศึกษา และกำหนดกรอบระยะเวลาในการยื่นคำขอและระยะเวลาในการพิจารณาคำขออนุญาตให้ชัดเจน รวมทั้งให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์ประจำสาขาวิชา

และ/หรือนักศึกษาที่ขอใช้พื้นที่หอศิลป์วัฒนธรรมได้เข้าชี้แจงหรือแสดงความเห็นต่อคณะกรรมการดำเนินงานหอศิลป์วัฒนธรรมเพื่อประกอบการพิจารณาคำขอโดยให้คำวินิจฉัยเสรีภาพทางวิชาการด้วย ทั้งนี้ ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งรายงานผลการตรวจสอบฉบับนี้

2. กสม. มีข้อเสนอแนะถึงนายกรัฐมนตรี –สธ. แก้ไขร่างกฎกระทรวงกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษที่มีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ ให้เอื้อต่อการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดมากกว่ามุ่งลงโทษ

นายภาณุวัฒน์ ทองสุข ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า ตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนจากเครือข่ายภาคประชาสังคมด้านยาเสพติด เกี่ยวกับกฎหมายลำดับรองซึ่งออกตามความของมาตรา 107 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด ระบุว่า เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2566 คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด ได้มีมติรับร่างกฎกระทรวงกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ พ.ศ. ซึ่งเนื้อหาของร่างดังกล่าวกำหนดให้ การครอบครองแอมเฟตามีนที่มีปริมาณไม่เกิน 1 หน่วยการใช้หรือมีน้ำหนักร้อยกรัมไม่เกิน 0.1 กรัม และเมทแอมเฟตามีนที่มีปริมาณไม่เกิน 1 หน่วยการใช้ หรือมีน้ำหนักร้อยกรัมไม่เกิน 0.1 กรัม ในลักษณะที่เป็นเกล็ดมีน้ำหนักร้อยกรัมไม่เกิน 375 มิลลิกรัม ให้สันนิษฐานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ ซึ่งถือเป็นการลดปริมาณของสารเสพติดกลุ่มสารกระตุ้นที่ให้สันนิษฐานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อเสพน้อยลงจากร่างกฎกระทรวงกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษ ในประเภท 1 ประเภท 2 หรือประเภท 5 หรือวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 หรือประเภท 2 ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ พ.ศ. ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2565 โดยกำหนดให้ การครอบครองแอมเฟตามีนมีปริมาณไม่ถึง 15 หน่วยการใช้ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ ซึ่งการกำหนดจำนวนสารเสพติดลดลงมากกว่า 15 เท่า จากร่างกฎกระทรวงเดิม และเป็นจำนวนที่น้อยเกินไปอาจจะเมิดสิทธิมนุษยชน จึงขอให้ กสม. ตรวจสอบ

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า ต้นตอของปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสุขภาพซึ่งสืบเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำของสังคมที่ซับซ้อน การแก้ไขปัญหาก็ควรเห็นอกเห็นใจและดูแลเอาใจใส่อย่างครอบคลุม ให้การสนับสนุนและการรักษาผู้เสพยาเสพติดมากกว่าการดำเนินหรือการลงโทษ และเข้าใจในหลักการสากลที่ว่า “ผู้เสพยาเสพติดคือผู้ป่วย” และมีข้อเสนอแนะการปฏิบัติ การฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดจึงสมควรกระทำให้กว้างขวาง และโดยที่ผู้เสพยาเสพติดจำนวนหนึ่งถูกบังคับให้เป็นผู้จำหน่ายยาเสพติดเพื่อแลกกับการได้ยาเสพติดไปเสพด้วย การฟื้นฟูจึงควรขยายขอบเขตให้ครอบคลุมถึงผู้เสพและมีไว้ในครอบครอง (เพื่อเสพ) ผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายด้วย

กสม. เห็นว่า นโยบายด้านยาเสพติดที่ให้ความสำคัญกับการลงโทษและการห้ามเสพด้วยการทำให้ผู้เสพเป็นอาชญากร ไม่ได้ทำให้ผู้เสพเลิกใช้ยาเสพติดหรือก่อให้เกิดผลในทางบวกแต่กลับส่งผลในทางลบ ทั้งการตีตรา การเลือกปฏิบัติ และการใช้ความรุนแรงต่อผู้เสพ ดังนั้น มาตรการการลดอันตราย

(Harm Reduction) ที่ใช้วิธีการลดผลกระทบด้านลบของพฤติกรรมหรือกิจกรรมบางอย่างของบุคคลให้น้อยที่สุด จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่นานาชาตินำมาใช้แก้ไขปัญหาหนี้ โดยรัฐควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่มุ่งลดอันตรายที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติดนั้นแทน เช่น ลดการเสพยาเกินขนาด ลดการติดเชื้อเอชไอวี หรือการติดเชื้อผ่านกระแสเลือดอื่น ๆ และลดการกีดกันทางสังคมต่อผู้เสพยาเสพติด เป็นต้น โดยเครื่องมือสำคัญหนึ่งที่จะทำให้มาตรการการลดอันตรายบรรลุผล คือ การลดทอนความเป็นอาชญากรรม (decriminalization) ของผู้เสพ ด้วยการตรากฎหมายกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษอย่างสมเหตุสมผลเพื่อให้บุคคลไม่ต้องรับโทษทางอาญาและเพื่อให้ผู้นั้นสามารถเข้ารับการบำบัดได้ในฐานะผู้ป่วยและกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการได้รับการสาธารณสุขของรัฐ และเพื่อบรรลุน้ำหนักของรัฐในการบริการสาธารณสุข ปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมและสิทธิมนุษยชนอันสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 47 ประกอบมาตรา 54

จากเหตุผลและหลักการข้างต้น กสม. จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะต่อร่างกฎกระทรวงกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ที่ให้นิสินยานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ พ.ศ. ไปยังนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข สรุปได้ดังนี้

(1) กฎหมายลำดับรองควรกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษไว้อย่างสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายหลักคือประมวลกฎหมายยาเสพติด สำหรับนิสินยานไว้ก่อนว่าบุคคลมีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ เพื่อให้โอกาสแก่ผู้เสพที่ครอบครองยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ไว้เพื่อเสพมีโอกาสเข้ารับการบำบัดรักษาและการฟื้นฟูโดยไม่ถือเป็นโทษความผิดร้ายแรง

(2) จำนวนสารเสพติดกลุ่มสารกระตุ้นที่ให้นิสินยานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อเสพในร่างกฎกระทรวงกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 หรือประเภท 5 หรือวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 หรือประเภท 2 ที่ให้นิสินยานไว้ก่อนว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ พ.ศ. ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้เคยอนุมัติหลักการเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2565 มีจำนวนที่เหมาะสมแล้วเพื่อให้ผู้เสพสามารถเข้ารับการบำบัดได้ แต่ร่างกฎกระทรวงกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษฯ ตามที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด มีมติรับร่าง ในคราวประชุมเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2566 นั้น กำหนดจำนวนการครอบครองแอมเฟตามีนและเมทแอมเฟตามีนไว้ในจำนวนน้อยเพียงไม่เกิน 1 หน่วยการใช้ ซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่สมเหตุสมผลและขัดแย้งกับหลักการของประมวลกฎหมายยาเสพติด ทำให้ผู้เสพยาเสพติดถูกตีตราว่าเป็นอาชญากรและถูกกีดกันสิทธิในการได้รับการสาธารณสุข และสิทธิที่จะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูให้กลับเข้าสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) การพิสูจน์ว่าบุคคลมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและควรถูกลงโทษทางอาญานั้นควรเป็นการนำสืบในชั้นศาลโดยรัฐ ไม่ใช่กำหนดข้อสันนิษฐานสำหรับผู้มียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อเสพไว้ในจำนวนที่ต่ำเกินไปเพื่อประโยชน์ในการลงโทษ ซึ่งแม้จะสามารถพิสูจน์หักล้างในกระบวนการ

พิจารณาของศาลได้ แต่การกำหนดข้อสันนิษฐานไว้ต่ำเกินไปนั้น เป็นการผลักภาระให้คดียาเสพติดทุกคดีต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยศาล และระหว่างนั้นผู้เสียหายเสพติดที่เป็นผู้ป่วยจะต้องถูกคุมขังหรือจำคุกแทนที่จะได้รับการแก้ไขหรือบำบัด ซึ่งในปัจจุบันข้อเท็จจริงเป็นที่ประจักษ์ว่านักโทษคดียาเสพติดนั้นมีจำนวนมากถึงร้อยละ 80 ของนักโทษที่ถูกคุมขังในเรือนจำของประเทศไทยทั้งหมด

(4) ควรนำเนื้อหาและหลักการตามร่างกฎกระทรวงฯ ฉบับเดิม ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2565 มากำหนดในร่างกฎกระทรวงฯ ออกตามความในมาตรา 107 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

19 พฤษภาคม 2566